

Lidia Pawelec

"Pedagogika specjalna - wybrane problemy edukacyjno-wychowawcze", pod redakcją Aleksandry Siedlaczek-Szwed : [recenzja]

Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce : kwartalnik dla nauczycieli nr 4, 88-93

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

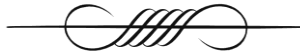

wyrazić negatywne emocje, wpisane w życie każdego człowieka. Jako przykład niech posłuży fragment:

*Gdy gra na nerwach ktoś lub coś ci,
Gniew budzi, drażni, wścieka, złości,
Raczej nie ciskaj się w amoku,
Nie gryź i nie niszcź sprzętów wokół,
lecz zawrzyj złość swą w takich słowach,
co się nie mieszcza w zwykłych głowach.*

Publikację zamyka rejestr proponowanych do przeklinania wyrazów i ich połączeń, np. *faflun, ty ciarko przechodząca, do stu tysięcy niemyśpanych wróbelków*, które mogą być wykorzystane przez małych i dużych użytkowników języka we wszelkich denerwujących sytuacjach. Książka z pewnością zasługuje na uwagę i jest wskazana jako pomoc do rozwijania ekspresji językowej posługujących się współczesną polszczyzną.

Edyta Skoczylas-Krotla

dr Lidia Pawelec
Uniwersytet im. J. Kochanowskiego w Kielcach
Instytut Edukacji Szkolnej

PEDAGOGIKA SPECJALNA
– WYBRANE PROBLEMY
EDUKACYJNO-WYCHOWAWCZE
POD REDAKCJĄ ALEKSANDRY SIEDLACZEK-SZWED

Do zainteresowanych problemami dysfunkcji intelektualnej trafia bardzo wartościowa książka. Prezentowane w niej zagadnienia oraz wyniki badań nadają głębszy sens codziennym działaniom nauczycieli i uzasadniają ich starania o rewalidację dzieci.

Jak we wstępie książki pisze A. Siedlaczek-Szwed: „Publikacja ta stanowi syntezę, która może być pomocna w przygotowaniu zawodowym nauczycieli, pedagogów oraz osób studiujących dyscypliny współdziałające z pedagogiką

specjalną. Może też pełnić funkcje informacyjno edukacyjne, jak i wdrożeniowo-praktyczne”¹.

Całość opracowania tworzy 20 tekstów naukowych, napisanych w języku polskim i zagranicznym, poprzedzonych wstępem i zamkniętych zakończeniem. Ażeby czytelnikowi przybliżyć treść poszczególnych opracowań, część z nich została krótko omówiona oddzielnie, w kolejności zaprezentowanej w recenzowanej publikacji.

S. Vasek, *Komunikacja a pedagogika specjalna*

Autor zajął się komunikacją jako wieloczynnikowym uwarunkowaniem procesu pełniącego ważną rolę w życiu ludzi specjalnej troski. Wyróżnił on w pedagogice specjalnej podstawowe problemy docelowe, które są realizowane dzięki możliwości komunikacji. Komunikacja jest kluczowym czynnikiem tego, co nazywamy interwencją w pedagogice specjalnej, w sensie ogólnym lub w jej działach. Szczegółowo omawia też komunikację w różnych jej aspektach.

A. Jałowiecka-Frania, *Zaburzenia percepcyjne o typie agnozji*

Autorka omówiła zaburzenia percepcyjne (słuch, wzrok i zaburzenia odbierania bodźców z otoczenia węch, smak). Podaje definicję pojęcia agnozja – czyli nieprawidłowe działanie obszarów najwyższych pięter korowych właściwych analizatorów. Opisała badania prowadzone przez licznych naukowców, dzięki którym wprowadzono do neurologii pojęcie agnozja wzrokowa. Sklasyfikowała zaburzenia agnostyczne na agnozję:

- wzrokową,
- słuchową lub akustyczną,
- kinestetyczną lub somestetyczną oralną,
- czuciową oraz
- złożone formy agnozji jako wynik uszkodzenia okolic ciemieniowych podległej półkuli.

Ks. J. Związek, *Opieka kościelna nad głuchoniemymi w diecezji częstochowskiej*

Artykuł traktuje o historii opieki diecezji częstochowskiej nad ludźmi głuchoniemymi. Przybliży ich problemy, gdyż poznanie przez nich świata nie jest możliwe bez opieki ludzi słyszących i dysponujących zdolnościami poznawczymi. Osoby głuche i głuchonieme pod względem intelektualnym na ogół są normalnymi osobami, jednakże brak dopływu jakichkolwiek informacji powoduje zahamowanie w dziedzinie intelektualnej, społecznej i emocjonalnej. Głuchoniemi nieszkoleni porozumiewają się językiem migowym, wytwarzanym na ich potrzeby,

¹ A. Siedlaczek-Szwed, *Pedagogika specjalna – wybrane problemy edukacyjno-wychowawcze*, Częstochowa 2007, s. 9.

a ludzie głuchoniemi szkoleni odczytują treść z układu ust mówiącego i posługują się właściwym językiem migowym. Dużą rolę w opiece nad głuchoniemymi i głuchymi odegrali duszpasterze z diecezji częstochowskiej, katowickiej, wrocławskiej, sosnowieckiej, radomskiej, siewierskiej oraz siostry zakonu służeńniczek MPP w Panewnikach. Prowadząc liczne kursy, przygotowujące duszpasterzy do pracy z głuchymi i głuchoniemymi, zapoznali ich nie tylko z problematyką kształcenia i opieki nad nimi, ale także nauczyli sposobów komunikacji, prowadzenia w języku migowym nabożeństw i nauczania prawd wiary.

Problem dzieci z uszkodzonym aparatem słuchu pojawia się w jeszcze jednym rozdziale tej niezwyklej publikacji – T. Wróblewska, *Rehabilitacja dzieci i młodzieży z uszkodzonym narządem słuchu*. Autorka bardzo szczegółowo omawia problem oraz sposoby rehabilitacji osób niesłyszących i niedosłyszących.

S. Gawlik, *Instytucjonalna i stowarzyszeniowa pomoc rodzinie niepełnosprawnego dziecka*

Autor tego tekstu zapoznaje czytelnika ze sposobem kontaktu z instytucjami i stowarzyszeniami, w których rodzice mogą uzyskać pomoc dla dziecka niepełnosprawnego. Zapoznaje przejrzysto z ważnymi okresami dzieci upośledzonych:

- w pierwszym mówi o tendencjach specjalnego, praktycznego wychowania upośledzonych i zaczątkach teorii działań wychowania specjalnego (XIX wiek),
- w drugim zaś o kształtowaniu się teorii ogólnej pedagogiki specjalnej wraz z wszystkimi jej kierunkami.

Wszystko to, co autor przedstawił z niezwykłą lekkością pióra i swobodą erudycji, zasługuje na szczególną uwagę czytelników, ponieważ zawarł treści oparte na wieloletnim doświadczeniu w sposób umiejętny, dokładny i przejrzysty.

W. Zych, *Psychospołeczne problemy rodzin wychowujących dziecko niepełnosprawne*

Tradycyjne podejście traktuje rodzinę jako źródło informacji o niepełnosprawności dziecka, a w rodzicach upatrywano sprawców upośledzenia. Specjaliści mieli zająć się rehabilitacją. Obecnie rozpowszechnione jest podejście, że wspomaganie rozwoju dziecka niepełnosprawnego może odbywać się tylko w kontakcie z najbliższymi osobami. Powszechna stała się zasada „wyrównania szans” – proces, dzięki któremu różne systemy w społeczeństwie i środowisku (usługi, informacja, dokumentacja) są powszechnie dostępne. Rodzicom należy uświadomić ich podmiotową rolę w procesie rewalidacji. Autorka sygnalizuje emocjonalne problemy rodziców dziecka niepełnosprawnego i opisuje za A. Twardowskim okresy w przeżyciach rodziców (szoku, kryzysu emocjonalnego, pozornego przystosowania się, konstruktywnego przystosowania). Ponadto przedstawia sposoby pomocy rodzicom wychowującym dziecko niepełnosprawne.

L. Pawelec, *Zagadnienie akceptowania przez rodzinę dziecka niepełnosprawnego*

Przyjście na świat dziecka niepełnosprawnego burzy w rodzinie spokój, a wszystkie plany na przyszłość wywołują negatywne emocje, wychowanie traktują jako przykry obowiązek. Rodzice przechodzą bardzo długi proces akceptacji dziecka upośledzonego. Autorka w tej akceptacji wyróżnia trzy fazy:

- szoku,
- rozpacz,
- pozornego przystosowania się.

W dalszej części tego artykułu czytelnik może dowiedzieć się o poglądach pedagogów na temat wychowania dzieci upośledzonych. Zaspokojenie lub niezaspokojenie potrzeb dziecka jest źródłem jego pierwszych doświadczeń życiowych pod wpływem, których ukształtuje się jego psychika i zachowanie na przyszłość.

J. Jagieła, *Jedynak jako uczeń specjalnej troski*

W populacji dzieci w naszym społeczeństwie zaczynają przeważać jedynacy. Można dostrzec wyraźnie, że stajemy się w coraz większym stopniu społeczeństwem osamotnionych indywidualistów. Autorka cytuje za A. Adlerem, że jedynacy mają duże trudności w nawiązaniu kontaktów z ludźmi w przystosowaniu się do otoczenia oraz brak umiejętności wchodzenia w partnerskie stosunki z innymi. Badania uczniów jedynaków pozwalają autorowi stwierdzić, że nie istnieje absolutna norma rozwojowa, fizyczna, a tym bardziej psychiczna, która jak wzorzec określałaby standardy w tym zakresie.

J. Rozdziewicz-Gruhn, *Ocena możliwości wykorzystania zasobów internetowych na potrzeby edukacji zdrowotnej w szkołach specjalnych*

Nauczyciele coraz częściej dla wzbogacenia treści kształcenia oraz urozmaicenia form i metod pracy wykorzystują edukacyjne walory Internetu i multimedialne pomoce dydaktyczne. Na stronach portali internetowych znaleźć można wiele materiałów przydatnych na potrzeby edukacji zdrowotnej w szkołach specjalnych. Autorka przypomina, że Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu wydało szereg rozporządzeń dotyczących kształcenia nauczycieli w zakresie technologii informacyjnej.

I. Gotowicka, *Dziecko niepełnosprawne w szkole – aspekt prawny*

Głównym źródłem kształtowania praw chroniących wszystkie dzieci w Polsce jest Konstytucja RP z 1997 roku. Art. 72 ust. 4 daje podstawy prawne do powołania Rzecznika Praw Dziecka, który stoi na straży praw dziecka, m.in. prawa do nauki. Rzecznik otoczył dzieci niepełnosprawne szczególną troską. Dzieci, które uczęszczały do szkoły specjalnej zazwyczaj były wyłączone ze środowiska,

natomiast nauczanie integracyjne umożliwiło im współuczestnictwo w życiu społecznym, w rezultacie wszystkie dzieci wyrobiły w sobie zrozumienie, akceptację i tolerancję.

W. Wiśniewska, I. Tajak, *Terapia dzieci niepełnosprawnych intelektualnie Metodą Tomatisa*

W tejże publikacji autorki przybliżają metodę polegającą na wprowadzeniu do terapii dzieci niepełnosprawnych intelektualnie „elektronicznego ucha”. Czytelnik dowiadyuje się o zasadach funkcjonowania ucha oraz związku między słyszeniem, a słuchaniem, wpływu tych procesów na funkcjonowanie mowy, koordynacji sensomotorycznej i wyobrażenie własnego ciała. Metoda ta pozwala zrozumieć, że najkorzystniejszy wpływ na układ słuchowy mają dźwięki harmonijne o wysokiej częstotliwości. W obecnym systemie kształcenia specjalnego „elektroniczne ucho” stwarza dziecku niepełnosprawnemu intelektualnie możliwości zrozumienia świata zewnętrznego, lepszego funkcjonowania poznawczego, doskonalszej komunikacji i budowania swojego człowieczeństwa.

I. Błach, M. Podgórska, *Wybrane metody wspomaganie osób dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym*

Istotnym działaniem pedagogiki specjalnej, która zajmuje się nauczaniem i wychowaniem osób upośledzonych umysłowo jest oligofrenopedagogika. Autorki są zdania że najskuteczniejszymi metodami pracy z osobami niepełnosprawnymi intelektualnie są metody: Denisona, Orgiami, Chi Ball Method, Choreoterapia psychologiczna, Knillów, Ruch rozwijający W. Sherborne, Kinezyterapia, Dramatoterapia, Muzykoterapia.

Stosowanie tych metod w warsztatach artystycznych w formie zabawy plastycznej, muzycznej i ruchowej daje możliwość przeniesienia się z zachowania wewnętrznego, które z kolei wpływa na dobre samopoczucie, samozadowolenie i poczucie bezpieczeństwa.

R. Gołębiowski, *Warsztaty artystyczne pretekstem do badań komunikacji społecznej dziecięcych grup integracyjnych*

Tematem rozważań tego autora jest historia wychowania muzycznego w szkołach specjalnych. Autor sygnalizuje jak bardzo ważny wpływ na rozwój jednostki ma wychowanie muzyczne, jednak jego realizacja nie jest jednakowa we wszystkich szkołach. Szkoły specjalne powinny wydłużyć czas na jego realizację, ponieważ tempo uczenia się dzieci upośledzonych umysłowo oraz wartości zdrowotne przemawiają za tym. Zajęcia muzyczne, formy aktywności muzycznej są zróżnicowane, na co wpływa wiele czynników: brak odpowiednich pomieszczeń do

prowadzenia zajęć muzycznych, środków dydaktycznych oraz dobrze przygotowanej kadry pedagogicznej.

G. Wagner, *Rewalidacja dzieci i młodzieży niepełnosprawnej poprzez wychowanie fizyczne i sport*

Grzegorz Wagner w swoim opracowaniu dowodzi, że to właśnie sport jest drogą, która umożliwi dziecku pokonanie bariery niemożliwości. Uważa też, iż wychowanie fizyczne i sport to doskonała szkoła charakterów.

A. Zych, *Zjawisko bezrobocia wykluczeniem osób niepełnosprawnych z życia w społeczeństwie*

Według autorki niepełnosprawność posiada nie tylko wymiar medyczny czy psychologiczny, ale przede wszystkim społeczny. Oznacza to, że osoby te często są wykluczone z życia społecznego, pozbawione podstawowych praw i obowiązków, żyją w poczuciu odrzucenia czy izolacji.

* * *

Reasumując, trzeba podkreślić, iż recenzowana książka została wydana starannie. Choć treść tomu dotyczy tematu znanego i dosyć często omawianego w licznych publikacjach, jest jednak nowatorska i warta szczególnej uwagi. Bardzo ciekawy jest artykuł S. Gawlika zatytułowany „Instytucjonalna i stowarzyszeniowa pomoc rodzinie niepełnosprawnego dziecka”, gdyż zawarte w nim informacje stanowią pewnego rodzaju pomoc dla tych, którzy borykają się z problemami dzieci niepełnosprawnych. Krąg odbiorców książki może być bardzo szeroki, bowiem każdy kto pracuje z dzieckiem niepełnosprawnym lub ma z nim kontakt osobisty (rodzina), znajdzie w niej wskazówki dotyczące pomocy, rozwoju intelektualnego, emocjonalnego i społecznego. Pragniemy szczególnie zwrócić na nią uwagę czytelników, (wychowawców, pedagogów, rodziców), ponieważ jest to książka niezwykła, dotycząca różnych dysfunkcji życiowych.

Lidia Pawelec

